

FOTOS: ROELY BOS

Bovenste foto toont de Winterkoning op het merelnest, waarin vier kleine Merels zijn te herkennen. Op de foto midden-links is het achtergebleven jong goed te zien, midden-rechts en rechtsonder laten het voeren van de Winterkoning zien, zijn kop verdwijnt voor een deel in de snavels van de Mereltjes.

Interspecifieke broedzorg Roely Bos

Op 14 juni 2015 gaat 's ochtends vroeg de telefoon. Vogelvriend Z. belt en hij klinkt geestdriftig. Of ik meteen wil komen fotograferen, er is iets bijzonders gaande in de tuin achter het huis. We klimmen de trap op naar de badkamer achterin het huis op één hoog, waar de ramen al open staan en iemand met een kijker naar buiten staat te turen. Z. legt de situatie uit. Aan de overliggende muur, zijmuur van een buurpand, op een meter of vier van de achtergevel vandaan, hangen drie vogelnesten: op drie meter boven de grond een nestkast met daarin Koolmezen, een meter hoger een merelnest in de klimop, en halve meter daarboven een nestholte van een Winterkoning, ook in de klimop. In het merelnest zitten jongen, nog heel klein. Het winterkoningnest is nauwelijks of niet te zien vanuit de badkamer.

Vrouw Merel op het nest

De Koolmezen vliegen af en aan met voer voor hun jongen in de nestkast. Dan zie ik uit mijn ooghoek beweging en schiet een Winterkoning tevoorschijn. Hij gaat op de rand van het merelnest zitten, waarin opeens een stuk of drie snaveltjes omhoog steken, wijd open. De Winterkoning stopt iets in een snaveltje en verdwijnt weer om de hoek van het buurpand. Ik ben verbaasd, ik heb nog nooit zo iets gezien, behalve dan een jonge Koekoek in de duinen die gevoerd werd door een klein bruin vogeltje dat ik te kort zag om er een naam aan te hangen. De twijfel slaat toe bij ons. Is het wel een merelnest? Zitten er wel kleine Mereltjes in? Misschien toevallig ook een jonge Winterkoning? We turen door onze kijkers, hopen op een antwoord. Na diverse voersessies van de Winterkoning komt een merelvrouw ten tonele; zij heeft ook wat voer bij zich, de snaveltjes sperren zich weer open, ze voert en gaat daarna op de jongen liggen. Merelvrouw die Winterkoningen voert? Maar dan brengen de foto's uitkomst. De nog dichte oogbollen van de jongen zijn zo groot dat ze onmogelijk van een Winterkoning kunnen zijn. En hoewel er een piepkleintje tussen

Het kleinste mereljong hangt aan een haar aan een takje buiten het nest

de vier jongen zit, ook dat is een Mereltje. Zowel de merelvrouw als de Winterkoning blijven in de dagen die volgen allebei frequent voeren. We zien ook dat de Winterkoning het nest opruimt, op 17 juni fotografeer ik hem terwijl hij met een poepzakje in de snavel het nest verlaat. Elk van de vogels wacht tot de ander is verdwenen, alvorens het nest te betreden en de jongen te voeren. Zo te hooi en te gras voert ook de merelman. Op 20 juni verandert er iets in de situatie. Vrouw Merel heeft een poosje op het nest gelegen als ze plotseling opspringt. Ze verjaagt de Winterkoning maar sleurt met haar actie ook het kleinste, inmiddels flink achtergebleven jong uit het nest. Of zien we het verkeerd en góóit ze nou juist dat jong uit het nest vanwege zijn slechte vooruitzichten? Een 'gelukkig' toeval wil dat het onfortuinlijke mereljong nog enige tijd aan een takje blijft hangen. We kunnen zien dat het inderdaad heel erg klein is gebleven en nauwelijks ontwikkeld is, het is ontroerend om te zien. De oorzaak is misschien de haar geweest waaraan het Mereltje nu hangt, komend vanuit iets dat in zijn snavel zit.

Belette die haar de voedselopname? Was het nest bekleed met mensenharen? Het Mereltje leeft nog, het wordt na een poosje door een kleine windvlaag van zijn takje gewaaid. We zoeken een kwartier in de tuin naar het vogeltje, maar vinden het niet. De Winterkoning verliest zijn belangstelling. Een week later vliegen de jonge Merels uit en eentje komt in de tuin terecht waar het gevoerd wordt door man en vrouw Merel. De Winterkoning heeft inmiddels zelf vier jongen, in zijn eigen nestholte. Omdat de klimop wat gegroeid is, is het nest nu net te volgen. Er wordt goed gevoerd en opgeruimd. Ook dit nest vliegt uit. De nestkast van

de Koolmezen is inmiddels leeg. De kleine Winterkoningen en Koolmezen worden niet meer gezien. Zowel de Koolmees als de Merel en de Winterkoning hebben dus in dezelfde periode succesvolle broedsels, met nesten die dicht op elkaar zitten. En dat in een stadstuin in Amsterdam-Zuid.

In de literatuur die op het internet is te vinden, is niet heel veel te lezen over wat daar "interspecifieke broedzorg" wordt genoemd. Een geval als boven, een Winterkoning die jonge Merels voert, heb ik niet gevonden. Gezien de taxonomie binnen de klasse der vogels is overigens "interspecifieke broedzorg" hier niet geheel juist, "interfamiliale broedzorg" zou een betere benaming zijn, aangezien Merels (*Turdus merula*) en Winterkoningen (*Troglodytes troglodytes*) een trapje hoger dan in de soort (species) verschillen, zij horen namelijk tot verschillende families. In het dagelijks leven spreken we echter van vogelsoorten.

Wat onmiddellijk bij je bovenkomt als je een Winterkoning een jonge Merel ziet voeren is de vraag waaróm hij dat doet. Marilyn Muszalski Shy beschrijft in haar "Interspecific feeding among birds: a review" (1982) 95 gevallen van interspecifieke broedzorg van nestjongen, met diverse redenen of oorzaken waarvan er drie op boven beschreven geval van toepassing kunnen zijn: -1- de nesten van de gevoerde vogels en de voerende vogel bevinden zich vlak bij elkaar; -2- bedelende jongen stimuleren een andere vogelsoort te voeren; -3- een mannetjesvogel gaat jongen van een andere soort voeren, terwijl zijn wijfje hun eigen eieren uitbroedt.

Het eerste punt alleen zal hoogstwaarschijnlijk niet voldoende zijn voor interspecifiek voergedrag, er bevinden zich veel vaker nesten vlak bij elkaar. Samen met punt twee is het al veel aannemelijker dat een vogel jongen van een andere soort gaat voeren. Opengesperde snaveltjes schijnen onweerstaanbaar te zijn. Als er dan ook nog sprake is van de onder punt drie vermelde omstandigheid, er zijn eigen jongen onderweg, dan valt het gedrag van onze eigen Winterkoning wel te begrijpen. Kennelijk was de hormonale druk om te voeren te sterk om te weerstaan. Alexander Skutch (1961) beschrijft gevallen van mannetjesvogels die zo gretig waren, dat ze voer aanboden aan nog niet uitgekomen eieren.

In *Limosa* 83 (1), het tijdschrift van de NOU en Sovon, staat een artikel over een Huis-mus die jonge Huiszwaluwen voerde, met gedetailleerde beschrijvingen van nestplaats, tijdstippen en soort voer, en een algemene beschouwing over interspecifieke verzorging (Jukema, Groenendijk & Van der Werf, 2010). Marilyn Muszalski Shy - Interspecific Feeding among Birds: A Review *Journal of Field Ornithology* Vol. 53, No. 4 (Autumn, 1982), pp. 370-393 Zij geeft een lange literatuurlijst.